

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТОВАРИСТВО ПСИХОЛОГІВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені Г. С. СКОВОРОДИ
Кафедра психології

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ А. С. МАКАРЕНКА
УКРАЇНСЬКИЙ НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ
І СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ НАПН УКРАЇНИ
АСОЦІАЦІЯ ПРОФЕСІЙНИХ ПСИХОЛОГІВ ХАРКОВА
МІЖРЕГІОНАЛЬНА ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ СПРІЯННЯ РОЗВИТКУ СИМВОЛДРАМИ
ВСЕУКРАЇНСЬКА АРТ-ТЕРАПЕВТИЧНА АСОЦІАЦІЯ (ХАРКІВСЬКИЙ ОСЕРЕДОК)

*З нагоди 215 річниці ХНПУ імені Г.С.Сковороди,
130-ї річниці з дня народження І.А. Соколянського (1889-1960),
115-річчя В.І. Асніна (1904-1956),
95-річного ювілею А.В. Петровського (1924-2006)
та 25-річчя факультету психології і соціології*

ХАРКІВСЬКИЙ ОСІННІЙ МАРАФОН ПСИХОТЕХНОЛОГІЙ

МАТЕРІАЛИ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
(Каталог психотехнологій; тези доповідей)

26 жовтня 2019 року

Харків – 2019

УДК 159.9.07
ББК 88

Рецензенти:

Бочелюк Віталій Йосипович – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології Запорізького національного технічного університету

Євдокимова Наталя Олексіївна – доктор психологічних наук, професор, проректор з наукової та міжнародної діяльності Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика

Романовський Олександр Георгійович, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, завідувач кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами Національного технічного університету «ХПІ»

*Рекомендовано до друку Вченою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди,
протокол № 7 від 28.10.2019 року*

ХАРКІВСЬКИЙ ОСІННІЙ МАРАФОН ПСИХОТЕХНОЛОГІЙ (каталог психотехнологій; тези доповідей): матеріали III міжрегіональної наук.-практ. конф., м. Харків, 26 жовтня 2019 р., ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Харків: Діса плюс, 2019. 248 с.

ISBN 978-617-7645-81-7

У збірнику представлено матеріали науково-практичної конференції «**ХАРКІВСЬКИЙ ОСІННІЙ МАРАФОН ПСИХОТЕХНОЛОГІЙ**», метою якої було висвітлення в рамках профорієнтації та просвітництва новітніх розробок у галузі психотехнологій, представлених на теренах України.

Перша частина збірника містить **Каталог психотехнологій** новітніх авторських розробок розвивальних, психокорекційних, діагностичних, тренінгових програм, методик, технік тощо, інформація про які подана у вигляді анотацій.

У другій частині розміщено тези доповідей, які містять результати науково-практичних розробок учасників конференції.

Матеріали конференції віддзеркалюють результати сучасних досліджень у галузях теоретичної та прикладної психології.

Для науковців, викладачів, аспірантів та магістрантів, студентів гуманітарних спеціальностей, практичних психологів, вихователів, соціальних та медичних працівників.

Матеріали друкуються в авторському варіанті з правками редколегії.

ISBN 978-617-7645-81-7

УДК 159.9.07
ББК 88

© ХНПУ імені Г.С.Сковороди, 2019
© Колектив авторів, 2019
© Єльчанінова Т.М. (оформлення, обкладинка, Ψ-емблема), 2019

Козлітіна О.В., Масловська Ю.С. Особливості використання сучасних настільних ігор у роботі з дітьми, які мають порушення мовлення.....	142
Колчигіна А.В., Демченко А.С. Проблема психологічного благополуччя майбутніх педагогів.....	145
Костикова О.В. К проблемі психотерапії неврозов.....	146
Кузнєцов М.А., Зайка Є.В. Короткочасна пам'ять як механізм формування розумових та кінестетичних узагальнень.....	147
Лесніченко Н.П. Типологія гендерних стереотипів особистості.....	153
Лугова М.С., Підчасов Є.В. Психологічні особливості незадоволення дівчат своїм тілом у юнацькому віці.....	157
Лукова С.В. Психологічні особливості поведінки підлітків-спортсменів у конфліктах.....	160
Меднікова Г.І. Психологічні особливості провідних ставлень підлітків з різним рівнем невротизації.....	162
Мелешенко М.О. Проблема самотності і усамітнення у сучасному місті: психологічні чинники і наслідки.....	164
Миронович Б.С. Ставлення до тіла як проекція ставлення до матері.....	165
Надьон В. П. Психологічні особливості учнів початкової школи.....	166
Нестеренко М.О. Гендерні детермінанти сімейних стосунків у молодій сім'ї.....	168
Обухівська А. Г. Психолого-педагогічне вивчення навчальних компетентностей дошкільників з особливими освітніми потребами.....	171
Обухова Н. О. Різноманітність поглядів на поняття копінг-поведінка.....	175
Одинець О.А., Шукалова О.С. Використання семирівневого підходу, як природної орієнтації психологічного і фізичного здоров'я людини.....	176
Панок В.Г. До питання розробки алгоритмів діяльності практичних психологів.....	179
Підчасов Є.В., Наглюк О.А. Роль організаційно-психологічних факторів в адаптації студентів до навчання у ЗВО.....	182
Поденко А.В. Соціально-психологічні чинники плинності кадрів в організації.....	185
Романенко О.В. Теоретичні підходи до вивчення тілесності в психології.....	189
Саврасов М.В. Психологічні механізми моніторингу та контролю у структурі метакогнітивної активності суб'єкта навчально-професійної діяльності.....	192
Савченко М.С. Психологічні підстави використання методу анкетування у дослідженні суб'єктності прокурора.....	197
Савченко М.С., Саврасов М. В. Теоретичні підстави психологічного дослідження особливостей становлення суб'єктності прокурора.....	197
Скринник І.В., Пухно С.В. Емоційне вигорання як психологічна проблема сучасності.....	202
Скрипник Н.Г. Задоволеність навчанням та адаптація студентів до закладу вищої освіти.....	206
Туріщева Л.В., Ткаченко І.В. Настільні ігри як умова соціалізації школярів з порушенням мовлення.....	209
Цемєнко М.О. До дослідження рівня задоволеності своїм життям та життєстійкості людей похилого віку.....	211
Цигичко Т.П. Казкотерапія в системі роботи закладу дошкільної освіти.....	213
Чепелєва Н.І. Соціально-психологічний аналіз феномену «чайлдфрі», як трансформації традиційних репродуктивних програм.....	217
Чернякова О.В. До питання розуміння емоцій дітьми з психофізичними вадами розвитку.....	221

викладачами, побутом. Зниження адаптації до навчальної групи у студентів супроводжується загостренням відчуття безглуздості та непотрібності навчання, зростанням фрустрованості автономії, мотивованості навчальної діяльності прагненням уникнути проблем.

Таким чином, можна зробити висновок, що показники адаптації до навчальної групи та навчальної діяльності більш тісно пов'язані зі складовими ставлення студентів до навчання на першому та третьому курсах навчання у порівнянні з другим та четвертим курсами.

Турішева Л.В.

*Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди, м. Харків*

Ткаченко І.В.

КЗ ХСНБК № 7, м. Харків

НАСТІЛЬНІ ІГРИ ЯК УМОВА СОЦІАЛІЗАЦІЇ ШКОЛЯРІВ З ПОРУШЕННЯМ МОВЛЕННЯ

Гра в педагогіці і психології визнана впливовим чинником розвитку особистості. Спроба систематичного вивчення гри в перший раз була здійснена німецьким вченим К. Гросом у XIX ст. Німецький психолог К. Бюлер визначав гру як діяльність, яка виконується заради отримання «функціонального задоволення». Фрейдисти бачать у грі вираз глибоких інстинктів або потягів. Д. Б. Ельконін розглядав гру як діяльність, в якій складається та вдосконалюється управління поведінкою. Одним з ефективних засобів соціалізації, розвитку та виховання дитини можна вважати сучасну настільну гру. Освітній потенціал гри полягає в тому, що вона містить в собі співробітництва; усвідомлення учнями важливості спілкування як норми життя; формує цілісне уявлення про гру як про спосіб фізичного, психічного та соціального розвитку особистості через опис всіх сфер життєдіяльності сучасної людини. Також гра формує типові навички соціальної поведінки, орієнтацію на групові або індивідуальні дії та кооперацію, розвиває схожі етнічні характери, стереотипи поведінки в людських спільнотах. У будь-якій грі дитина прагне реалізувати себе як особистість, тому для нього найбільш важливий процес гри, а не результат. Гра дає змогу визначити можливі чи існуючі проблеми дитини і моделювати їх подолання.

Настільна гра не тільки допомагає формуванню та розвитку у дитини уваги, пам'яті, уяви, асоціативного та абстрактного мислення, але й допомагає йому легко, в ігровій мотивуючій формі адаптуватися до регламентування особистої діяльності певними правилами.

Застосування комплексу настільних ігор у роботі з дітьми, які мають порушення мови забезпечує ефективність процесу виховання та розвитку в процесі навчання, тому що охоплює всі сторони досліджуваних явищ і враховує індивідуальні особливості та інтереси учнів. Такими умовами є

змістовний відбір сучасних настільних ігор, кожна з яких має пріоритетну спрямованість виховного та розвиваючого потенціалу; встановлення діалогічних взаємин між вчителем та учнями; освоєння пріоритетних цінностей, пов'язаних зі збереженням та зміцненням здоров'я та психолого-педагогічною підтримкою учнів у будіванні життєвої позиції.

Варто враховувати, що гра як засіб спілкування, навчання та накопичення досвіду життєвого досвіду є складним соціокультурним феноменом. В ході гри:

- засвоюються правила поведінки і ролі соціальної групи;
- розглядаються можливості самих груп, колективів;
- здобуваються навички спільної діяльності колективу, відпрацьовуються індивідуальні характеристики учнів, які необхідні для досягнення поставлених цілей ігор.

Недарма логопеди давно взяли це до уваги та заманюють дітей до себе в кабінет під слухним приводом – пограти. Соціологи підкреслюють особливості формування комунікативних навичок, які забезпечують настільні ігри, тобто вміння домовитися з іншими, домовитися про послідовність ходів, сторгуватися в економічних іграх і не заплакати у разі невдачі. Зайве говорити, що комунікативні навички простіше за всього буде сформувати, якщо гра розрахована на компанію однолітків.

Під час участі у грі з'являється активна діяльність самої дитини, яка характеризується високим рівнем мотивації, усвідомленою потребою для засвоєння знань і навичок, ефективністю та відповідністю соціальним нормам.

Особливості настільної гри:

- 1) добре відома, звична та улюблена форма діяльності;
- 2) один з найбільш ефективних засобів активізації, який залучає учасників до ігрової діяльності за рахунок змістовної природи самої ігрової ситуації та може викликати високе емоційне та фізичне навантаження;
- 3) мотиваційна за своєю природою;
- 4) дозволяє вирішувати питання передачі знань, навичок і здібностей; домагатися глибокого особистісного усвідомлення учасниками законів природи та суспільства;
- 5) багатфункціональна;
- 6) переважно колективна форма діяльності;
- 7) нівелює значення кінцевого результату;
- 8) у навчанні відрізняється наявністю чітко поставленої мети та відповідного їй педагогічного результату.

Такі особливості настільних ігор роблять їх оптимальними у роботі з дітьми із порушеннями мовлення. Велика кількість дітей із порушеннями мовлення проявляє закомплексованість навіть у спілкуванні з однолітками, відчуває складності у формуванні власної думки, із важкістю йде на контакт з незнайомими людьми. У процесі проведення настільних ігор діти

перетворюються. Ігровий азарт «охоплює», з'являється бажання «бути в команді», співпрацювати з іншими дітьми. Але педагогу, логопеду, психологу варто враховувати, що ігри можуть «відштовхнути» школяра від гри. Тому ми не використовуємо годинники в настільних іграх.

В роботі з дітьми різного шкільного віку з порушеннями мовлення ми використовуємо наступні ігри: «Хто Я», «Guess Who?», «Відгадай Хто? та Що?» (для молодших школярів); «Гик.. Так.. Бумм», «Activity», «Alias. Dice» (для підлітків); «Alias», «Воображарий» (для юнаків і дівчат).

Всі ці ігри об'єднують те, що дітям необхідно пояснювати слова, відгадувати намальовані або показані іншою дитиною слова, формулювати питання, на котрі повинні відповідати інші ігроки, самим відповідати на запропоновані обставини, складати короткі розповіді-пояснення, описувати відомих людей і т. п.

Використання цих ігор у роботі зі школярами із порушеннями мовлення у питанні виховання та соціалізації забезпечує:

- гарний настрій та позитивні емоції у дітей;
- розширення кругозору та словарного запасу;
- розвиток вміння пояснювати;
- формування комунікативних навичок;
- розвиток самостійності та ініціативності;
- прагнення до взаємодопомоги та співробітництва;
- створення атмосфери пізнання навколишнього середовища.

Цеменко М.О.

*Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди, м. Харків*

ДО ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ ЗАДОВОЛЕНOSTІ СВОЇМ ЖИТТЯМ ТА ЖИТТЄСТІЙКОСТІ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ

Станом на 16 жовтня 2019 року в Україні 12 мільйонів українців, які перебувають на пенсійному забезпеченні. З них 2,74 мільйонів продовжують офіційно працювати. Найчастіше люди похилого віку розглядають продовження кар'єри як вимушений крок через необхідність матеріального забезпечення себе. Так, на жаль, в Україні громадяни навіть з великим стажем роботи отримують дуже низькі пенсії. Для прикладу, вчитель у США, який досяг так званої вислуги років, кожен рік отримує матеріальне забезпечення, що дорівнює його заробітної плати за останній рік, тобто такий вчитель фактично продовжує отримувати свою заробітну плату після виходу на пенсію, що дозволяє йому гідно жити, подорожувати та займатися хобі.

Але існує і позитивні сторони для працюючих пенсіонерів. Насамперед, реалізована потреба в праці задовольняє потребу в приналежності людини до спільноти (позитивно сприймається свідомістю) і